

УДК 354.61:342.72/73

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.26>

КОНФЛІКТ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ЦЕНТРУ КОМПЛЕКТУВАННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ З ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ

Тимофєєв В.П.,*старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-6805-8933***Наточій А.Д.,***старший викладач кафедри вогневої підготовки
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-4227-5251*

Тимофєєв В.П. Наточій А.Д. Конфлікт територіального центру комплектування та соціальної підтримки з цивільним населенням.

У сучасному світі конфлікти між територіальними центрами комплектування та цивільним населенням стають все більш актуальними та значущими. Ця тема охоплює широкий спектр питань, пов'язаних з взаємодією військових структур та громадянського суспільства, а також з проблемами соціальної підтримки та інтеграції військовослужбовців у мирне життя.

В статті досліджено особливості та сутність конфлікту цивільного населення з Територіальним центром комплектування та соціальної підтримки (далі – ТЦК та СП). Дана тема досліджує питання щодо незаконного затримання або викрадення людини працівниками ТЦК та СП в умовах воєнного стану, питання порушення конституційних прав громадян. Основні причини конфліктів між цивільним населенням та ТЦК та СП включають недостатню інформованість населення про процедури та права, неефективну комунікацію між військовими структурами та громадянами, а також проблеми в організації та наданні соціальної підтримки. Конфлікти можуть виникати через несправедливість у розподілі ресурсів, бюрократичні перешкоди та відсутність прозорості у діяльності ТЦК та СП. Непорозуміння виникають через різні причини, включаючи недостатню комунікацію між військовими та цивільними організаціями, порушення чинного законодавства України, недоліки в соціальній політиці, а також відсутність адекватних механізмів підтримки та реабілітації. У дослідженні розглядаються основні причини та наслідки таких конфліктів, а також можливі шляхи їх вирішення. Особлива увага приділяється ролі держави та громадських організацій у забезпеченні соціальної підтримки Збройним силам України.

Сутність таких конфліктів полягає у протистоянні інтересів цивільного населення та військових структур, що може призвести до зниження довіри до державних інститутів, посилення соціальної напруженості та погіршення якості життя громадян. Конфлікти також можуть впливати на моральний стан не тільки військовослужбовців, але й всього суспільства, що потребує особливої уваги та підтримки в період воєнного стану.

Ключові слова: Територіальний центр комплектування та соціальної підтримки (ТЦК), мобілізація, воєнний стан, цивільне населення.

Tymofeiev V.P., Natociy A.D. Conflict between the territorial center for recruitment and social support and the civilian population.

In today's world, conflicts between territorial recruitment centers and civilians are becoming increasingly relevant and significant. This topic covers a wide range of issues related to the interaction of military structures and civil society, as well as the problems of social support and integration of military personnel into civilian life.

The article examines the peculiarities and essence of the conflict between the civilian population and the Territorial Center for Recruitment and Social Support (hereinafter – TCR and SP). This topic examines the issue of illegal detention or abduction of a person by the employees of the TCR and SP under martial law, and the issue of violation of the constitutional rights of citizens. The main causes of conflicts between the civilian population and the TCR and SP include insufficient awareness of procedures and rights, ineffective communication between military structures and citizens, as well as problems in the organization and provision of social support. Conflicts can arise due to inequitable distribution of resources, bureaucratic obstacles and lack of transparency in the activities of the TCC and SP. Misunderstandings arise for a variety of reasons,

including insufficient communication between military and civilian organizations, violations of current Ukrainian legislation, shortcomings in social policy, and the lack of adequate support and rehabilitation mechanisms. The study examines the main causes and consequences of such conflicts, as well as possible ways to resolve them. Particular attention is paid to the role of the state and civil society organizations in providing social support to the Armed Forces of Ukraine.

The essence of such conflicts lies in the confrontation between the interests of the civilian population and military structures, which can lead to a decrease in trust in state institutions, increased social tension and a deterioration in the quality of life of citizens. Conflicts can also affect the morale of not only military personnel but also the entire society, which requires special attention and support during martial law.

Key words: Territorial center for recruitment and social support (TCR and SP), mobilization, martial law, civilian population.

Постановка проблеми. З початку повномасштабного вторгнення військ російської федерації на територію нашої держави громадяни України зіткнулися з посиленими мобілізаційними заходами, що здійснюються з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту - на організацію і штати воєнного часу. В цьому контексті важливо розмежовувати поняття загальної та примусової мобілізації, розуміння поняття порушення конституційних прав громадян працівниками ТЦК та СП та правоохоронними органами, вирішення питання кримінальної відповідальності, до якої необхідно притягувати представників влади за неправомірне ставлення до громадян України а також забезпечення нормального функціонування суспільства та збереження стабільності й довіри до владних структур в період воєнного стану.

Мета дослідження. Аналіз проблеми затримань чоловіків віком від 18 до 60 років працівниками ТЦК та СП разом з представниками правоохоронних органів, висвітлення нагальних проблем під час мобілізації, з'ясування причин виникнення конфліктів між цивільним населенням та представниками ТЦК та СП.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з російським вторгненням на територію нашої держави та введенням воєнного стану, особливої актуальності набула проблема насильницьких та незаконних затримань працівниками ТЦК та СП та поліцейськими громадян України на ву-

лицях. Важливо визначити причини затримань чоловіків, адже дивлячись на масштаби загрози зі сторони російської федерації, розв'язання цього питання зможе полегшити вирішення проблеми посилення обороноздатності нашої держави.

Відповідно до положень статті 1 Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» № 3543-XII мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано [1].

Проте в сучасному законодавстві існують певні підстави, згідно яких призову на військову службу під час мобілізації підлягають не всі військовозобов'язані особи. Відповідно до положень статті 23 Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» визначено коло осіб, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації.

Розглянемо декілька підстав для права набуття відстрочки від призову:

- заброньовані на період мобілізації та на воєнний час за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;
- визнані в установленому порядку особами з інвалідністю або відповідно до висновку військово-лікарської комісії тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін до шести місяців (з наступним проходженням військово-лікарської комісії);
- жінки та чоловіки, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років;
- жінки та чоловіки, які самостійно виховують дитину (дітей) віком до 18 років;
- жінки та чоловіки, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину з інвалідністю віком до 18 років;
- усиновителі, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, на утриманні яких перебувають діти-сироти або діти, позбавлені батьківського піклування, віком до 18 років;
- зайняті постійним доглядом за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружини (чоловіка), які за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребують постійного догляду;

– народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, та інші [1].

Згідно з Положенням про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки – це орган військового управління, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації [2]. Із 24 лютого 2022 року, функції ТЦК та СП значно розширились: мобілізація, комплектування, соціальна підтримка, інформаційна робота, співпраця з іншими органами.

Однак у процесі виконання цієї місії виникає велика кількість конфліктів із цивільним населенням. Так, під час виконання завдань, покладених на представників влади, вони порушують конституційні права громадян, що стосуються питань мобілізації. Так, у лютому цього року під Броварами представники ТЦК зупинили водія-далекобійника, змусили його вийти з авто та побили. Дружина та донька чоловіка, які опинилися свідками цього інциденту, стверджують, що його силоміць хотіли мобілізувати. За словами Вероніки, поки її батька били, поруч стояв і поліцейський і нічого не зробив. «Поки мого тата били, поки в мами забирали телефон та видаляли все що можливо тільки, працівник поліції, який приїхав до цього, стояв в стороні, руки в кишенях. Він дивився на всю цю ситуацію та ніяк не реагував. Так само як ТЦК, стояли та просто дивились, як на їхніх очах ледве не вбивають людей...». Сім'я підтримує ЗСУ, тато дівчини взяв повістку та добровільно розписався в ній, але ж за її словами якщо всі чоловіки підуть на війну, хто буде допомагати тим, хто потребує допомоги. «Я чудово розумію, що хлопців треба змінювати, але ж не таким чином! Я не кажу, що всі, хто стоїть на постах та дають повістки – погані, ні! Я кажу про даних осіб, які займалися цим злочиним, та про тих осіб, які стояли у стороні та ніяк не діяли», – зазначає донька постраждалого [2].

До найактуальніших порушень, які допускаються представниками ТЦК та СП під час проведення мобілізаційних заходів можна віднести наступні:

– силові затримання громадян на вулиці: зазначено, що підставою затримання є лише щодо осіб, які вчинили правопорушення, повноваження затримувати, застосовувати силові прийоми мають виключно працівники поліції;

– ігнорування існуючих підстав для відстрочки у військовозобов'язаних: зазначено, що потрібно самостійно проаналізувати наявні документи про відстрочку, або з допомогою юриста зробити правовий аналіз ситуації;

– легковажне ставлення до стану здоров'я військовозобов'язаних: паралельно із проход-

женням медичної комісії медичної комісії при ТЦК та СП, пройти перевірку стану здоров'я в іншому приватному чи комунальному закладі охорони здоров'я [3].

Ще один з прикладів порушення законодавства ТЦК та СП щодо цивільного населення, у Івано-Франківській області 30 серпня правоохоронці та працівники ТЦК затримали водія туристичного автобуса із Полтавщини, де перебували 50 людей. Це сталося у місті Яремче. Чоловік, з яким це сталося, був другим водієм автобуса. «Водій зупинився неподалік заправки. Поки люди відійшли поїсти, у туалет, під'їхала поліція разом із працівниками Надвірнянського районного ТЦК. Водія із документами, ключами від автобуса та грошима на пальне посадили в автомобіль та забрали. Усі люди залишились на вулиці. Виїзд у Полтаву мав бути завтра вранці. Із водієм їхав його 14-річний син, який залишився зараз один, бо тата забрали. Дитина намагалась додзвонитись до батька, він йому тільки сказав, що він у Франківську в лікарні проходить ВЛК», – розповіла Суспільному Юлія [4].

Після того як, в соціальних мережах поширились відео з територіальних центрів про побиття цивільного населення, а саме чоловіків яких примусово та безпідставно доставляли до них, працівники почали незаконно забирати мобільні телефони у чоловіків, щоб в них не було змоги розповсюдити всі знущання та порушення їхніх прав та свобод.

Поведінка працівників ТЦК та СП є настільки жорстокою, що одного дня соціальні мережі облетіла чергова новина про те, що зранку 7 червня у Баранівці близько пів сотні місцевих жителів прийшли під приміщення другого відділу Звягельського районного територіального центру комплектації та соціальної підтримки. Люди вимагають справедливого розслідування справи 32-річного Сергія Ковальчука, який помер після відвідування РТЦК та СП [5].

Визначені статтею 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [1] права осіб щодо відстрочки від призову під час мобілізації дуже часто зазнають порушень із боку працівників ТЦК та СП. Таке порушення виражається нехтуванням працівниками ТЦК та СП положенням вищенаведеної статті та фактичним призовом всіх громадян України на військову службу, без урахування фундаментальних обставин, які надають право особам на відстрочку від призову.

З урахуванням таких порушень, особи опиняються в складній правовій ситуації, яка зумовлена наступним:

1. Відмова від призову на військову службу містить склад кримінального правопорушення передбаченого ст. 336 КК України, відтак навіть при наявності підстав для відстрочки особа не

має права на відмову у виконанні наказу працівника ТЦК та СП, щодо її призову.

2. Оскарження рішення ТЦК та СП, щодо призову на військову службу, потребує значного проміжку часу, у зв'язку із чим, в разі оскарження відповідного рішення, до поки воно не буде скасоване за рішенням адміністративного суду, його виконувати все таки доведеться.

3. Законодавцем внесено зміни до КАС України, шляхом доповнення новим пунктом ч. 3 ст. 151 Кодексу адміністративного судочинства України, яким встановлено, що не допускається забезпечення позову шляхом зупинення наказу або розпорядження командира (начальника), відданого військовослужбовцю в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці. Тобто не можливо оскаржити рішення із одночасним залишенням особи за місцем її проживання [6].

Враховуючи вказане вище, особа, яка отримує наказ про мобілізацію, хоча станом на день проходження ВЛК зумовленої отриманням повістки про явку до ТЦК та СП та має право на відстрочку від призову в межах ст. 23 ЗУ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», фактично зазнає суттєвого порушення своїх прав визначених законом та законодавчо обмежується в праві на оскарження протиправних дій. Отже громадянин України, якого незаконно призвали на військову службу, в силу діючого законодавства, зобов'язаний виконувати незаконний наказ командира ТЦК та СП, а в подальшому і наказ командира військової частини, виконуючи бойові завдання та ризикуючи своїм життям і здоров'ям.

Так, уповноважений Верховної Ради України з прав людини Дмитро Лубінець висловився наступним чином: «Я напругу показав, що ТЦК – це є військові підрозділи. Згідно з нашою Конституцією, військові підрозділи не можуть брати участь в обмеженні прав громадян України, навіть якщо юридично у нас введений воєнний статус. Це пряма норма нашої Конституції». Також Лубінець підкреслив, що є окрема конвенція ООН, яка ратифікована, в нас є окреме законодавство, яке ратифіковане. Пояснення, яке я чув на засіданні комітету, що у нас дуже багато громадян України скористались незаконним правом і десь через корупційну складову отримали довідку про те, що вони інваліди третьої групи. Насправді вони не мають права цим займатися. Я сказав, це ж питання не до законодавства, – наголосив омбудсмен. За його словами, це потрібно вирішувати в інший спосіб, так як не можна порушувати міжнародні зобов'язання України [7].

З початку повномасштабного вторгнення в Україну в 2022 році, весь народ згуртувався та усіма силами намагався здолати ворога. Було дуже багато добровольців, великий відсоток

чоловіків покидали свої родини та йшли захищати нашу державу. На жаль, у 2024 році такого ми вже не спостерігаємо, порівняно з 2022 роком добровольців стало набагато менше. На це вплинуло багато факторів, одними з них є: до військових почали відноситися як до живого щита, багато командирів не думають за збереження свого особового складу; військові після поранення отримують до 600 грн. на місяць, цієї суми взагалі не вистачає на реабілітацію після поранення; багато випадків, що обіцяні виплати не доходять до військових.

Зараз багато випадків та званих «СЗЧ» – коли військовослужбовець самовільно покинув частину. Причинами цього є тиск самої ситуації на фронті, чоловіки та татусі сумують за своїми близькими та не витримують відстані між ними, мало кваліфікованих командирів. «З одного боку, розумієш, бо важкі умови, втома, хочеться бути із сім'єю; з іншого, ти в будь-якому разі підставляєш колектив», – ділиться знайомий військовослужбовець, аеророзвідник. Наступного дня після того, як він поїхав у відпустку, його побратим не повернувся зі своєї. Тим часом людей не вистачає [8].

На жаль, ми можемо спостерігати за тим як люди наживаються на гуманітарній допомозі нашим військовим та внутрішньо переміщеним особам. Багато випадків в яких гуманітарна допомога не доходить до військових, люди її продають. «За результатами розслідування ТСК у Полтаві були виявлені численні факти розкрадання гуманітарної допомоги, яка прибула на адресу Полтавської міської ради, вже маємо результати роботи, винні встановлені!» [9].

Останні два роки можна спостерігати за тим, що насильно мобілізовані особи не мають належної мотивації захищати державний суверенітет та її незалежність, що часто призводить до значних ризиків на полі бою, включаючи безглузді втрати. Для ефективної військової служби та захисту держави необхідно створити реальні стимули морального та матеріального характеру. Такі стимули та мотивація повинні не лише надихати на добровільну службу, але й відповідати межах законодавства з метою забезпечення довіри до військової системи в цілому та гарантувати соціальну підтримку військових. Крім того, важливо звернути особливу увагу на розвиток професійної армії, де головним мотиватором повинен бути не примус, а патріотичне виховання, підтримка з боку держави та гідні умови служби. Так, в першу чергу необхідно повернути доплати військовим належного розміру, забезпечувати їх матеріально: формою, якісним обладнанням, зручним спорядженням, їжею, надавати правову та матеріальну допомогу сім'ям, які втратили через військові дії своїх захисників, тощо. У такий спосіб можна не тільки підвищити

бойову ефективність, але й мінімізувати небезпеку даремних втрат, адже добре підготовлені та мотивовані військові стають справжньою опорою для країни.

Окрім цього, представники ТЦК та СП ведуть дуже нахабне та зневажливе спілкування з цивільним населенням, обмежуючи цим права та свободи людини. Чомусь останнім часом працівники ТЦК та СП вважають себе на ланку вище за цивільне населення та вважають, що це їм дає право на таке жорстоке поводження з людьми.

Грошове забезпечення виступає базисом матеріального забезпечення військовослужбовців, оскільки воно «дозволяє посилити матеріальну зацікавленість у досягненні високих показників бойової підготовки, а недооцінка достатнього рівня грошового забезпечення військовослужбовців веде до негативних явищ у житті ЗСУ в цілому» [10, с. 198].

Необхідно врахувати, що стаття 9 Конституції України регламентує, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [11]. З боку працівників ТЦК та СП часто доводиться спостерігати незаконне примусове затримання з направленням до своєї установи. Крім національного законодавства порушуються норми міжнародного права, наприклад, в ст. 4 Європейській Конвенції з прав людини зазначено, що нікого не можна тримати в рабстві або в підневільному стані [12].

Основним у характеристиці прав і свобод людини та громадянина визнається те, що вони мають бути під захистом держави. Тобто, права і свободи гарантуються державою і не можуть бути скасовані, а при прийнятті нових законів або внесенні змін чи доповнень не допускається звуження змісту та обсягу вже існуючих.

Розглядаючи особливості захисту прав людини в умовах воєнного стану, в першу чергу, варто з'ясувати, що ж слід розуміти під цим станом. У юридичній літературі та законодавстві України надається достатньо широкий перелік визначень цього явища. Відповідно до ст. 1 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тим-часове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [13].

Згідно з ч. 2 статті 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та статті 64 Конституції України [11; 13], в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції. Ця конституційна норма є бланкетною, вона містить перелік статей Конституції, у яких закріплено ті права і свободи людини, які не можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного стану. В умовах воєнного або надзвичайного стану не можуть бути обмежені наступні права і свободи, передбачені Основним законом: рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом; право на громадянство та на зміну громадянства; право на життя; право на повагу до гідності; право на свободу та особисту недоторканність; право надсилати індивідуальні чи колективні письмові звернення та на обґрунтовану відповідь на них; право на житло; на рівні права і обов'язки подружжя у шлюбі та сім'ї; рівність прав дітей незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним; право на судовий захист прав і свобод людини і громадянина; право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди та інші [14].

Висновки. Було досліджено особливості та сутність конфлікту цивільного населення з ТЦК та СП під час проведення мобілізації, питання незаконного позбавлення волі представниками влади в умовах воєнного стану.

Для вирішення цієї проблеми слід впровадити наступне:

1) притягати працівників ТЦК та СП до відповідальності, визначеної законодавством України та міжнародно-правовими актами, які ратифікувала Україна за незаконні дії у відношенні до громадян нашої держави;

2) передивитися алгоритм проведення мобілізаційних заходів, впроваджуючи патріотизм та любов до своєї держави як основну ідею та мотивацію приєднуватися до лав Збройних сил України тільки за власним бажанням;

3) мотивувати та підтримувати психологічно та матеріально мобілізованих громадян України, адже, на нашу думку, відповідне грошове забезпечення військовослужбовців є одним з найважливіших елементів їх матеріального становища та мотивації на службі. Грошове забезпечення військовослужбовців має відповідати сучасним реаліям, забезпечувати стабільність, його розміри мають відображати рівень фізичного і морального навантаження, враховувати ризики й створювати належні матеріальні умови для життя військовослужбовців та членів їх сімей.

Гідне грошове забезпечення військовослужбовців неможливе без фундаментального нормативно-правового забезпечення, яке не лише містить відповідні соціальні права, а й забезпечує соціальні гарантії їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" від 28 червня 2023 року № 3161-IX. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T354300?an=1&ed=2023_06_28 (Дата звернення - 24.09.2024).
2. Положення про територіальні центри комплектування та соціальної підтримки: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2022-%D0%BF#Text> (Дата звернення - 24.09.2024).
3. Новий скандал з ТЦК: під Києвом далакбийника жорстко побили на очах у дружини - всі деталі. URL: <https://tsn.ua/exclusive/noviy-skandal-z-tck-pid-kiyevom-dalekobiynika-zhorstoko-pobili-na-ochah-u-druzhini-vsi-detali-2507899.html> (Дата звернення: 24.09.2024).
4. Які порушення допускають ТЦК та СП під час проведення мобілізації? URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/1425> (Дата звернення: 24.09.2024).
5. Стаття: Жителі Баранівки на Житомирщині знову прийшли під ТЦК: вимагають справедливого розслідування справи про побиття чоловіка. URL: <http://surl.li/ha1qmw> (Дата звернення - 01.10.2024).
6. Стаття: Автобус із туристами з Полтави залишився без водія, бо його забрали в Яремчі працівники ТЦК. Суспільне Полтава. URL: <http://surl.li/evmhcs> (Дата звернення 01.10.2024).
7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 25.09. 2024).
8. Стаття: В Україні активно обговорюють проблему СЗЧ і необхідність демобілізації. Що кажуть військові і чи є реакція від держави. URL: https://lb.ua/society/2024/10/02/637560_ukraini_aktivno_obgovoryuyut.html (Дата звернення - 06.10.2024).
9. Стаття: Парламентська ТСК: встановлені особи, які розкрадали гуманітарну допомогу у Полтавській міськраді. Полтавщина. URL: <https://poltava.to/news/70774> (Дата звернення - 06.10.2024).
10. Стаття: «Порушує норми української Конституції», - омбудсмен про мобілізаційний закон. URL: https://lb.ua/pravo/2024/01/17/594192_porushuie_normi_ukrainskoi.html (Дата звернення - 06.10.2024).
11. Ляпін М.В., Чимишенко С.М. Роль грошового забезпечення в системі матеріального забезпечення військовослужбовців. Сучасні проблеми розбудови Збройних Сил України: матеріали Всеукр. наук. практ. конф. (м. Київ, 26 квіт. 2013 р.). Київ: ВІКНУ, 2013. С. 197-198.
12. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (Дата звернення - 20.09.2024).
13. Європейська Конвенція з прав людини: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n525 (Дата звернення - 23.09.2024).
14. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 10.11.2015 № 766-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Дата звернення - 25.09.2024).